

Силабус освітнього компонента Програма навчальної дисципліни

ПЕДАГОГІЧНА ЕТИКА

Шифр та назва спеціальності
011 – Освітні, педагогічні науки

Інститут
ННІ Соціально-гуманітарних технологій

Освітня програма
Педагогіка вищої школи

Кафедра
Педагогіки та психології управління соціальними системами імені акад. І.А. Зязюна (301)

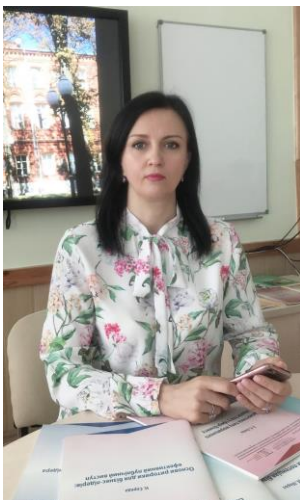
Рівень освіти
Магістр

Тип дисципліни
Спеціальна (фахова)

Семестр
2

Мова викладання
Українська, англійська

Викладачі, розробники

Серета Наталія Вікторівна
Nataliia.Sereda@khpi.edu.ua

Кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри педагогіки та психології управління соціальними системами імені акад. І.А. Зязюна НТУ «ХПІ».

Досвід роботи – 18 років. Автор понад 100 наукових та навчально-методичних праць. Провідний лектор з дисциплін: «Педагогічне спілкування та риторика», «Основи ораторського мистецтва», «Педагогічна риторика», «Ділове спілкування та риторика», «Педагогічна конфліктологія», «Педагогічна етика», «Основи публік рилейшнз», «Психологія мистецтва», «Етика професійної діяльності психолога».

Детальніше про викладача на сайті кафедри

<https://web.kpi.kharkov.ua/ppuss/uk/portfolio-seredi-nataliyi-viktorivni/>

Загальна інформація

Анотація

Дисципліна «Педагогічна етика» допомагає опанувати принципи й категорії педагогічної етики, структуру моральної свідомості та самосвідомості особистості педагога, принципи моральної діяльності викладача, основи морального виховання й самовиховання, основи академічної доброчесності; навчитися визначати моральні колізії у різних педагогічних ситуаціях та знаходити шляхи їх ефективного вирішення; будувати моральні відносини в різних системах.

Мета та цілі дисципліни

Метою дисципліни є дослідження факторів морального виховання, визначення соціальних ситуацій морального розвитку особистості, обґрунтування оцінних й нормативних систем педагогічної праці, розкриття еталонів та мотивів діяльності педагога, його специфічних моральних якостей, визначення моральних колізій у різних педагогічних ситуаціях та їх ефективного вирішення, дослідження основ академічної доброчесності.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, самостійна робота, консультації. Підсумковий контроль – іспит.

Компетентності

ЗК3.Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК5.Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК7.Здатність до міжособистісної взаємодії.

СК3.Здатність враховувати різноманітність, індивідуальні особливості студентів у плануванні та реалізації освітнього процесу в закладі освіти.

СК7.Критичне осмислення проблем у сфері освіти, педагогіки й на межі галузей знань.

Результати навчання

РН6. Розробляти та реалізовувати інноваційні й дослідницькі проєкти у сфері освіти/педагогіки та міждисциплінарного рівня із дотриманням правових, соціальних, економічних, етичних норм.

РН10.Приймати ефективні, відповідальні рішення з питань управління в сфері освіти/педагогіки, зокрема у нових або незнайомих середовищах, за наявності багатьох критеріїв та неповної або обмеженої інформації.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 90 год. (3 кредити ECTS): лекції – 16 год., практичні заняття – 16 год., самостійна робота – 58 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно знати: Психологія прийняття рішень у сфері освіти/педагогіки; Педагогічне спілкування та риторика.

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції проводяться інтерактивно з використанням мультимедійних технологій. На лекційних заняттях використовуються: розповідь, пояснення, демонстрація, дискусія.

На практичних заняттях студенти виконують групові та індивідуальні завдання.

За джерелами знань використовуються такі методи навчання: словесні – бесіда, дискусія, лекція, робота з книгою; наочні – ілюстрація практичними прикладами, презентація; ігрові – рольові, ділові ігри; документальні – робота з документами, аналіз, складання документів; інтерактивні – підбір та обговорення відеоматеріалів, кейсів, виступи-презентації; самостійні – опрацювання лекційного матеріалу та фахової літератури; дослідницькі – теоретичний аналіз наукових джерел, емпіричне дослідження. За характером логіки пізнання використовуються такі методи: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний, дедуктивний.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються методи: проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.

Навчальні матеріали доступні студентам в хмарному середовищі Google Disk та One Drive.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Предмет та основні поняття педагогічної етики

Мораль як форма суспільної свідомості. Моральність та її специфічна відмінність від моралі. Моральна культура. Етика – наука про мораль і моральність.

Історія виникнення і розвитку педагогічної етики. Педагогічна етика як самостійний розділ етичної науки. Функції педагогічної етики. Задачі педагогічної етики. Основні категорії педагогічної етики. Образ «ідеального педагога». Напрями та методи дослідження в педагогічній етиці.

Тема 2. Основні принципи й категорії педагогічної моралі й етики

Принцип гуманізму як основа педагогічної діяльності. Принцип педагогічного оптимізму. Принцип педагогічної солідарності й колективізму. Принцип громадянськості та патріотизму. Основні категорії педагогічної етики: категорії добра й зла; категорія щастя; професійний педагогічний обов'язок; педагогічна справедливість; педагогічна честь та гідність; педагогічна совість як внутрішній регулятор поведінки людини; педагогічний авторитет; педагогічний такт; педагогічна культура.

Тема 3. Моральна свідомість та самосвідомість особистості педагога

Поняття моральної свідомості. Два рівні моральної свідомості особистості педагога.

Моральні почуття, їх рівні та різновиди. Моральні мотиви. Моральні потреби. Система моральних цінностей.

Моральні погляди й етичні знання. Етичні знання, як поширені думки й судження про моральні принципи, вимоги й норми, що регулюють поведінку людей у суспільстві. Моральні ідеали. Моральні переконання педагога.

Моральна самосвідомість особистості педагога: поняття, структура і форми. Професійна честь і гідність. Педагогічна совість.

Тема 4. Моральна діяльність педагога.

Діяльність як моральна категорія. Вчинок у моральній діяльності педагога. Співвідношення моральних цілей і засобів у педагогічній діяльності. Співвідношення мотивів і результатів моральної діяльності педагога. Професійно-етичний кодекс педагога вищої школи.

Етичні проблеми педагогічної діяльності. Проблема ставлення викладача до студента. Проблема оптимізації формальних і неформальних відносин викладача й студентів. Проблема самоствердження викладача в студентській аудиторії. Проблема викладання навчального матеріалу. Проблема незгоди студента із викладачем. Проблема рівноправної дискусії викладача й студентів. Проблема інтимних відносин викладача й студента. Проблема використання нелітературної лексики у викладацькій діяльності.

Знаходження конструктивних рішень проблемних та конфліктних ситуацій в освітньому середовищі.

Тема 5. Педагог як суб'єкт моральних відносин.

Особливості моральних відносин. Системи моральних відносин. Субординаційні та координаційні зв'язки у системах моральних відносин. Система відносин «керівник – педагог». Система відносин «педагог – керівник». Система відносин «педагог – студент». Система відносин «педагог – педагог». Система відносин «педагог – батьки». Система відносин «педагог – студентська група». Вирішення конфліктів етичного характеру в освітньому середовищі.

Педагогічна культура, її складові. Світоглядна культура педагога, культура мовлення й культура спілкування. Педагогічний такт як особлива форма існування педагогічної моралі. Сутність педагогічного авторитету.

Тема 6. Етика дослідницької діяльності педагога вищої школи. Академічна доброчесність.

Загальні принципи етики науки. Етика наукових досліджень. Етика діяльності педагога-вченого як автора: авторське право, плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів дослідження.

Академічна доброчесність. Етика діяльності педагога-вченого як керівника. Етика діяльності педагога-вченого як консультанта/експерта.

Етичний кодекс ученого України.

Правові аспекти етики дослідницької діяльності педагога вищої школи.

Теми практичних занять

Тема 1. Предмет та основні поняття педагогічної етики

Педагогічна етика та педагогічна мораль. Соціокультурні аспекти педагогічної етики. Філософські засади педагогічної етики. Роль і місце педагогічної етики у працях відомих педагогів (Я.А. Коменський, Я. Корчак, Т. Лубенець, А. Макаренко, В. Сухомлинський, К. Ушинський, та інші).

Основи етикету в ділових стосунках викладача вищої школи. Філософсько-психологічна основа педагогічного етикету. Діагностика розвитку педагогічної моралі педагога вищої школи.

Тема 2. Основні принципи й категорії педагогічної моралі й етики

Основні принципи й категорії педагогічної моралі й етики. Основні вимоги до професійної діяльності сучасного педагога у нормативно-правових актах («Закон про освіту», «Національна доктрина розвитку освіти» тощо). Привабливі та непривабливі (особисто для кожного студента-

магістра) сторони педагогічної професії. Етичний портрет викладача вищої школи. Етичний кодекс педагога вищої школи.

Тема 3. Моральна свідомість та самосвідомість особистості педагога

Показники та рівні розвитку моральної свідомості особистості педагога. Особливості моральних почуттів. Моральні почуття педагога як основа сприятливого психологічного клімату в освітньому просторі. Принципи саморегулювання свого емоційного та психологічного стану. Особливості етичних знань. Етичні знання як основа формування моральних вчинків. Моральне самовиховання. Сутність морального самовиховання. Роль самовиховання у розвитку особистості. Моральне самовиховання: умови та етапи його здійснення. Програма морального самовдосконалення педагога.

Тема 4. Моральна діяльність педагога.

Мотивація моральної діяльності педагога вищої школи. Етапи моральної діяльності педагога. Наслідки моральної діяльності педагога. Типові помилки етико-педагогічної поведінки вчителів. Морально-психологічні умови попередження конфліктних ситуацій. Методики оцінки способів реагування у конфліктній ситуації. Способи уникнення та подолання стресових ситуацій в умовах педагогічного спілкування.

Тема 5. Педагог як суб'єкт моральних відносин.

Побудова моральних відносин в системах: «керівник – педагог»; «педагог – керівник»; «педагог – студент»; «педагог – педагог»; «педагог – батьки»; «педагог – студентська група». Основні ознаки педагогічного такту. Складові педагогічного такту. Вимоги педагогічного такту. Авторитет педагога як фактор становлення та розвитку особистості студента. Компоненти авторитету педагога. Етапи становлення авторитету педагога. Показники авторитету педагога. Істинний та вдаваний авторитет викладача вищої школи. Роль педагогічного такту та педагогічного авторитету у розв'язанні педагогічних ситуацій.

Тема 6. Етика дослідницької діяльності педагога вищої школи. Академічна доброчесність.

Академічна доброчесність. Аналіз нормативного документу «Етичний кодекс ученого України». Етика діяльності педагога-вченого як автора: авторське право, плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів дослідження.

Самостійна робота

Самостійна робота студента включає в себе опрацювання лекційного матеріалу, підготовку до практичних занять, виконання індивідуальних завдань з використанням методичних рекомендацій.

Студентам також рекомендуються додаткові матеріали (відео, статті, підручники) для самостійного вивчення та аналізу, підготовки до лекційних та практичних занять.

Література та навчальні матеріали

Основна література

1. Романовський О.Г., Серeda Н.В., Квасник О.В. Педагогічна етика : текст лекцій. Харків : НТУ «ХПІ», 2008. 64 с. <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/23724>
2. Романовський О.Г., Грень Л.М., Серeda Н.В. Професійно-етичні засади педагогічної діяльності : текст лекцій. Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2020. 148 с. <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/59cf63f7-6136-4a47-9b14-026dbdd8e58b/content>
3. Серeda Н.В., Пономарьов О.С. Методичні вказівки та контрольні завдання з курсу «Педагогічна етика». Харків : НТУ «ХПІ», 2016. 48 с. URL : <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/ca5d5665-3198-4bc4-b82d-e66b8e832195/content>
4. Пономарьов О.С., Серeda Н.В., Чеботарьов М.К. Відповідальність як педагогічна категорія : навч.-метод. посібник. Харків : Підручник НТУ «ХПІ», 2013. 172 с.
5. Закон України Про освіту (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
6. Про Національну доктрину розвитку освіти. Документ 347/2002, від 17.04.2002. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>

7. Етичний кодекс ученого України. Документ v0002550-09 від 15.04.2009. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09#Text>
8. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених : кол. моногр. / заг. ред.: Н. Г. Сорокіна та ін. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
9. Васянович Г.П. Педагогічна етика : навч. посібник. Київ : Академвидав, 2011. 256 с.
10. Лутаєва, Т.В., Кайдалова Л.Г. Педагогічна культура : навч. посіб. Харків : НФаУ, 2013. 156 с.
11. Беліченко А.Г., Воронкова В.Г., Мельник В.В. Етика ділового спілкування : навчальний посібник. Львів : Магнолія 2006, 2021. 312 с.
12. Педагогічна майстерність : підручник / І.А. Зязюн та ін.; за ред. І.А. Зязюна. 3-тє вид., допов. і переробл. Київ : СПД Богданова А.М., 2008. 376 с.
13. Шевченко Ю.М. Педагогічна деонтологія : навч.-метод. посіб. / Авт.-укл. Юлія Михайлівна Шевченко. Мелітополь : Видавничо-поліграфічний центр «Люкс», 2018. 130 с.
14. Solvason Carla, Elliott Geoffrey. Ethics in Education: Contemporary Perspectives on Research, Pedagogy and Leadership. 2023. 212 pp.
15. The International Center for Academic Integrity (ICAI). URL : <https://academicintegrity.org/>

Додаткова література

16. Kralova Eva. Pedagogical ethics at the university. *Educational Alternatives*, 2018, Volume 16, 98-104 pp.
17. Milton, C.L. Ethics and Academic Integrity. *Nursing Science Quarterly*. 2015. 28 (1). pp.18-20. DOI 10.1177/0894318414558620. URL : <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000731869900011>
18. Levinson, M., and Fay, J. Dilemmas of Educational Ethics: Cases and Commentaries. Cambridge, MA: Harvard Education Press. 2016.
19. Kent Donlevy, Keith D. Walker. Working Through Ethics in Education and Leadership : Theory, Analysis, Plays, Cases, Poems, Prose, and Speeches. SensePublishers, 2011. 156 pp.
20. Плагіат у студентських роботах: методи виявлення та запобігання : метод. посібник / Дніпропетровський нац. ун-т ім. О. Гончара ; кол. авт.: Н. В. Стукало та ін. Дніпропетровськ, 2013. 44 с.

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100% підсумкової оцінки складаються з результатів оцінювання у вигляді іспиту (20%) та поточного оцінювання (80%).
 Іспит: відповідь на 2 теоретичні питання та вирішення практичного завдання.
 Поточне оцінювання: практичні заняття (40%), завдання для самостійної роботи (40%).

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис

Завідувачка кафедри
Ніна ПІДБУЦЬКА

Дата погодження, підпис

Гарант ОП
Наталія СЕРЕДА

Назва дисципліни

Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»